

Den sakrale og den profane fotballen – om forskjeller i medias dekning av kvinne- og herrefotball på Sørlandet

The Sacred and the Profane Football – Differences in Media Coverage of Women's and Men's Football in Southern Norway

Maria Øverli Leonsen

Ansatt i Ready fotball (Mastergrad fra Universitetet i Agder)

maria@ready.no

Ove Skarpenes

Professor, Institutt for sosiologi og sosialt arbeid, Universitetet i Agder

Ove.Skarpenes@uia.no

Sammendrag

I denne artikkelen diskuterer vi kjønnede framstillinger i medias dekning av fotball på Sørlandet ved å analysere de to største avisene *Fædrelandsvennen* og *Agderposten* sin dekning av fotballagene Amazon Grimstad (kvinnelag) og FK Jerv (herrelag). Det viser seg at dekingen er asymmetrisk på flere områder. Jerv blir framstilt som et lag med gode spillere, vakkert spill, gode resultater og som et sterkt kollektiv av individuelle spillere, mens dekingen av Amazon er blottet for slike karakteristika. I dekingen av kvinnefotballaget er oppmerksomheten rettet mot økonomiske problemer, sponsorbråk og dårlige resultater. Ved å bruke kultur- og kjønnteoretiske tilnærminger ser vi hvordan medias dekning av fotball er hierarkisk oppbygd og bidrar til å opphøye herrefotball og trivialisere kvinnefotball.

Nøkkelord

Fotball, kjønn, media, Sørlandet

Abstract

This article examines gendered coverage of two football teams in print media in the southern part of Norway. The article draws on a content analysis of two regional newspapers, *Fædrelandsvennen* and *Agderposten*, and their coverage of Amazon Grimstad (a women's team) and FK Jerv (a men's team). The coverage is gendered and asymmetrical in several areas. The men's team is portrayed as a team with good players, good results and as a strong collective of individual players, while the women's team coverage is devoid of such characteristics. Instead, reporting on the women's football team is focused on financial problems, sponsorship quarrels and poor results. Informed by concepts from cultural and gender theory, the analysis shows how the media coverage contributes to elevate men's football and trivialize women's football.

Keywords

Football, gender, media, Southern Norway

Innledning

Fotball er verdens største spill målt i utbredelse, aktivitet, medieinteresse og økonomisk omsetning (Goksøyr 2014). I Norge er det den største idretten målt i antall utøvere både for menn og kvinner. På verdensbasis er fotball den kvinneidretten med størst utbredelse, og en av idrettene som vokser raskest. Samtidig er fotball for kvinner ikke i nærheten av å ha samme oppmerksomhet og kommersielle verdi som herrefotball. Det norske kvinne-landslaget har vunnet internasjonale medaljer og kan vise til bedre sportslige resultater enn det norske herrelandslaget. Kvinnefotball ble akseptert av Norges Fotballforbund i 1976, og siden da har det norske kvinnelandslaget vunnet EM, VM og OL. Ser vi bort fra OL, har herrelandslaget kun deltatt i mesterskap tre ganger etter 2. verdenskrig. Herrelandslaget har aldri nådd en kvartfinale. Det er derfor ikke tvil om at når det kommer til sportslige prestasjoner, har kvinnene vært mer suksessfulle enn mennene.

I toppidretten er det likevel store forskjeller i ressursbruk i kvinne- og herrefotball, både internasjonalt og nasjonalt (Balsvik 2019). En mannlig landslagsspiller i fotball tjener i snitt 6,4 millioner mer i året enn en kvinne på fotballandslaget (Lie 2017). Paradokset ser ut til å være følgende: Ikke bare er fotball den største idretten blant jenter og kvinner i Norge, det er dessuten en idrett hvor den kvinnelige eliten har betydelig suksess, men til tross for kvinnefotballens størrelse og suksess er medias dekning liten og sponsorenes interesse laber. Dette gjør relasjonen mellom fotball og kjønn sosiologisk interessant, og det er dette som er tema i denne artikkelen.

Av totalt 1275 fotballag i Agder var det kun 16,9 prosent av fotballagene som var kvinne- lag i 2015. Det er svakest av samtlige fotballkretser i Norge og langt bak landsgjennomsnittet (Karlsen 2016a). På Sørlandet fremstår derfor fotballen som «menns verden». Det gjør det interessant og viktig å forstå hvilken rolle media spiller i denne landsdelen der kvinnefotballen er svakest institusjonalisert. Bidrar den lokale mediedekning til å fremme eller hemme kvinnefotballen i regionen? Problemstillingen i denne artikkelen er å undersøke hvordan media dekker kvinne- og herrefotball på Sørlandet.

Tidligere forskning

Forskningsfeltet kjønn, fotball, idrett og medier er stort og voksende. Vi vil i denne artikkelen kort gå gjennom to typer studier som vårt bidrag relaterer seg til. For det første presenterer vi forskning som har undersøkt holdninger til kvinnefotball. Deretter diskuteres studier som har sett på medias dekning av kvinnefotball.

Internasjonal forskning har vist at mye av fotballkulturen har sitt opphav i den engelske arbeiderklassekulturen og dens verdier og holdninger (se f.eks. Kuper og Szymanski 2009). Kulturen er preget av verdier som har fått et maskulint fortegn, slik som lojalitet, tøffhet, selvrespekt og disiplin (se Hjelseth og Hovden 2014 for en gjennomgang av denne litteraturen). Denne kulturens verdier har også hatt en stor innflytelse i Norge (Goksøyr og Hognestad 1999). Kvinnefotball ble på 1970-tallet og utover møtt med homofobi og motstand, og blant de argumentene som ble brukt mot kvinnefotballen, var blant annet at kvinner som spilte fotball ville bli maskuline. Det var fotballedere som uttalte at «fotballjenter er homo» (Fasting 2003; Lippe 2010).

I Norge har Bente Ovedie Skogvang (2006, 2014) vist at menn og kvinner liker toppfotballen av de samme grunnene, gleden ved selve spillet, konkurranseaspektet og det sosiale samværet med lagkameratene. Forskjellsbehandlingen av herre- og kvinnefotball er derimot tydelig når det gjelder økonomi og rammebetingelser, kommersialisering, medieoppmerksomhet og oppmerksomhet generelt (Skogvang 2006, 2014). Hun finner også at kvinner som

spiller fotball føler at de overskrider kjønnsstereotyper. Andre studier har pekt på at kvinnefotballen er et eksempel på hvordan kvinner kan gjøre suksess i å invadere en tradisjonelt maskulin kjønnedrett og dermed en mannlig arena. På den måten kan kvinnelige fotballspillere være med på å overskride normer for femininitet og kjønn i samfunnet generelt (Fasting, Pfister og Scraton 2004). Marlene Persson, Kari Stefansen og Åse Strandbu (2020) diskuterer kvinnefotballens framstilling som annenrangs i forhold til herrefotball. De viser i sin etnografiske studie av to jentelag i 14-15-års alderen at det de kaller «metafortellingen om kvinnefotball som underordnet herrefotball», blir opplevd som urettferdig, men at den også tas for gitt og bidrar til å innsnevre jentenes idrettsprosjekt, dvs. hva de tenker de kan få til i og gjennom fotballen (2020:241).

Disse studiene viser at kvinnelige fotballspillere enten må «overskride kjønnsstereotyper», «invadere en tradisjonell maskulin idrett» eller «oppleve sin utøvelse som underordnet». Samlet sett peker de på en mannlig dominans som kvinnene må forholde seg til. Oppfatningen av at herrefotballen er overordnet kvinnefotballen, kommer tydelig til uttrykk også i studier av nettdebatter. Arve Hjelseth og Jorid Hovden (2014) analyserer hvordan fotballsupportere på internett diskuterer statusen til kvinnefotball. Det dominerende argumentet i innleggene er at kvinnefotball ikke kan regnes som fotball: Det er altfor dårlig kvalitet på spillet, og kvinnekropper duger ikke til det fotballen krever. Fotballsupporterne forsvarer at kvinnefotballen diskrimineres ved å vise til biologiske forskjeller mellom menn og kvinner; mannen som den sterke, og kvinnen som den svake (Hjelseth og Hovden 2014; se også Bergstrøm 2014).

Den andre typen av studier bidraget vårt relaterer seg til, er studier av medias dekning av kvinner og sport. Liesbet van Zoonen (1996) har gjort studier av medier, sport og kjønn. Sport blir ifølge van Zoonen regnet som maskulint nyhetsstoff, ofte med en mannlig vinkling og mannlige journalister og kilder som uttaler seg. En gjennomgang av internasjonale studier viser at sportsdekningen av kvinner i medier utgjør mindre enn 10 prosent (Markula, Bruce og Hovden 2010). Funnet styrkes i en undersøkelse av 80 land der forskerne fant at 85 prosent av mediedekningen var av mannlige utøvere og bare 9 prosent av deknningen var av kvinnelige utøvere (Hovden og Lippe 2019:627). Jorid Hovden og Gerd von der Lippe (2019) går gjennom den internasjonale litteraturen og viser at ikke bare er deknningen mindre, innholdet er også sterkt kjønnedrett. Menns sportsaktiviteter blir skildret med intensitet og spenning, mens deknningen av kvinner ofte er kjedeligere og faktaorientert. Kvinneidrett fremstår som mindre viktig enn herreidrett og kvinner i idretter som er sosialt konstruert som feminine, får mer oppmerksomhet enn kvinner i idretter som tradisjonelt blir betraktet som maskuline (Hovden og Lippe 2019:627).

Funnene fra de internasjonale studiene har slektskap med tidligere norske undersøkelser. Monika Guttormsen (1995) studerte framstillingen av kvinnelige og mannlige idrettsutøvere i ti reportasjer fra OL på Lillehammer i 1994. Fem av reportasjene handlet om menn og fem om kvinner. Analysen viste at artiklene om de mannlige utøverne var mer konsentrert rundt selve konkurransen og resultatene. Hos de kvinnelige utøverne var journalisten mer opptatt av tårer og følelsesutbrudd og ikke-idrettslige faktorer. Funnene støttes av Hanne Merete Bjertnes (2005) sin studie. Hun sammenlignet *Dagbladets* omtale av mannlige og kvinnelige fotballspillere under VM for menn i 1998 og for kvinner i 1999. Hun fant blant annet ut at herrespillerne ble framstilt som mer betydningsfulle, mer vesentlige, viktigere, seriøse, og i så måte mer «ekte» idrettsutøvere enn de kvinnelige. Mari Ertzaas (2012) har i sitt masterprosjekt analysert *VG* og *Adresseavisa* sin dekning av herre- og kvinneidrett. Fotball er den idretten som er hyppigst skrevet om i begge avisene, og herrefotball er dominerende. I *VG* er hele 97,9 prosent av alt fotballstoff om herrefotball, mens i *Adresseavisa* er

86,8 prosent om herrefotball. Det samme mønsteret er identifisert i NRK sportsrevyen sine sendinger i 2010 (Hanssen 2013:11). Også i Hovden og Lippe (2019) sin ferske studie av norske online avisreportasjer var hovedfunnet at herrefotballen dominerer og at kvinnelige utøvere fremstilles som «det andre kjønn» gjennom stereotypiske og trivialiserte framstillinger.

Forholdet mellom media og idretten har gradvis utviklet seg til å bli et gjensidig avhengighetsforhold (Dahlén 2008; Helland 2003). Lippe (2010) beskriver forholdet mellom media og idretten som sammenvokste tvillinger. Dette symbiotiske forholdet er drevet fram av økonomiske krefter. Særlig fotballen har blitt en av de fremste eksponeringsarenaene for reklame. Dette bidrar til å gi fotballen en kommersiell verdi (Balsvik 2019; Helland 2003). Mediedekningen av idrett er i utgangspunktet skjev i et kjønnsperspektiv, og når det kommer til fotball er dette enda tydeligere. Oppsummert viser studiene av medienes dekning av kvinnelige utøvere at det primært er menn som skriver om menn, og når kvinnelige utøvere og deres prestasjoner beskrives, er det fremdeles som et B-produkt. Vårt bidrag tilfører denne forskningen et nytt empirisk element. Fokuset er hverken internasjonal eller nasjonalt, men regionalt. Vi har studert to regionsavisers dekning av to lokale fotballklubber. Som redegjort for ovenfor er kvinnefotballen svakt institusjonalisert på Sørlandet, og i lys av det framstår den som en interessant case for å studere medienes dekning av kjønn og fotball.

Teoretisk innramming

Jeffrey Alexander har gjort en kultursosiologisk analyse av hvordan datamaskinen ble diskutert i amerikanske magasiner (blant annet *Time*, *Newsweek*, *Business Week* m.fl.) fra 1944 til 1984 (se Alexander 1990:170). Han trekker på Émile Durkheims skille mellom det sakrale og det profane som inngår i hans religionssosiologi (Durkheim 2016). Ifølge Durkheim deler alle religioner sine verdensbilder opp i disse kategoriene. Noen gjenstander, ritualer, forestillinger og symboler representerer det hellige og opphøyde (det sakrale), og disse holdes atskilt fra det verdslige og hverdagslige (det profane) (2016:124-126). Det er samfunnet og de kollektive følelsene som menneskene skaper sammen som «helliggjør» ritualer, verdier og gjenstander. Gjennom dyrkingen av det hellige skapes det samhold og integrasjon. Det hellige trenger ikke å være religiøst, men kan knyttes til feiring av nasjonale begivenheter eller festivaler og fotballkamper (se Tjora 2018). Durkheim forstod det slik at også moderne mennesker fortsatte å dele verden i det sakrale og det profane, og skillet er nedfelt i den kulturelle kollektive bevisstheten.

Argumentet til Alexander er at den binære kulturelle strukturen kommer til uttrykk i samfunnet på ulike måter. I hans kultursosiologiske analyse av debattene om datamaskinen viser han at den ene siden av debattene så på datamaskinen som et teknologisk vidunder som skulle frigjøre mennesket, den husket alt, kunne alt, og den var upartisk. Datamaskinen var opphøyet og gjort hellig; den skulle frelse oss. Den andre siden av debattene beskrev datamaskinen som en ulykkebringende robot, et Frankensteins monster, og Alexander viser hvordan man fryktet at datamaskinen skulle utslette menneskeheten. Ved å anlegge et kultursosiologisk perspektiv på debattene viser Alexander hvordan mening blir konstruert og uttrykt gjennom en binær struktur. Alexanders poeng er at ved å ha kultur som perspektiv kan vi gjøre kultursosiologi av studieobjekter som ofte faller inn under andre tematiske områder som avvikssosiologi, organisasjonssosiologi eller kjønnssosiologi (Larsen 2013:50). Ifølge Toril Moi (1998) er forståelser av kjønn kulturelt betinget, og i artikkelen bruker vi denne inngangen for å forsøke å få tak i hvordan lokale medier konstruerer mønstre av

mening i dekingen av kvinne- og herrefotball. Moi peker på hvordan tokjønnsmodellen skaper det mannlige og kvinnelige som binære motsatser, og hun viser til Thomas Laqueurs (1990) redegjørelse av hvordan vitenskapelig identifisering av biologiske forskjeller mellom kvinner og menn ble gitt ideologiske oppgaver (1998:28). Naturvitenskap ble brukt for å fastholde kvinner i en underordnet posisjon.

Om husarbeid, omsorg for barn, og uselvisk oppofrelse er kvinnelig, så er heroiske bragder, vitenskap og fornuft mannlige. Hele klasser av aktiviteter blir dermed utstyrt med kjønn. Den moderne verden er gjennomtrukket av kjønn, hver eneste vane, bevegelse og aktivitet blir kategorisert som mannlige eller kvinnelig (Moi 1998:29).

Fotball er tradisjonelt sett en kjønnset aktivitet (Connell 1996; Hjelseth og Hovden 2014; Skogvang 2006). Eric Dunning (1986:79) pekte tidlig på den patriarkalske karakteren til moderne sport, og rollen sport spiller i bevaringen av maskulint hegemoni. Når samfunnet blir mer (kjønns)likestilt, kan idretter som fotball bli en enklave der det oppleves legitimt å uttrykke tradisjonelle maskuline habituser (Dunning referert i Liston 2006). Slik sett kan sport nettopp være en arena der den binære kulturelle strukturen kommer tydelig til syne som en reproduksjon av en hierarkisk kjønnsorden. Vår analyse av lokal sportsjournalistikk viser hvordan binære tradisjonelle kjønnsforståelser og kollektive kulturelle prosesser (jmf Durkheim 2016) preger dekingen av fotball, den er hierarkisk ordnet og bidrar til en reproduksjon av kjønnsulikhet. Det gjør det opplagt å knytte den binære logikken til Raewyn Connells (1996) begrep om hegemonisk maskulinitet.

Ifølge Connell har menn strukturelt sett mer økonomisk og kulturell makt enn kvinner. Denne systematiske undertrykkelse av kvinner begrepsliggjør Connell (1996) som resultatet av en kjønnsorden som har etablert seg gjennom den vestlige moderniteten. For å forstå hvordan denne kjønnsorden fungerer, kan vi studere hvordan ulike kjønnsregimer kommer til uttrykk eller spilles ut i for eksempel skoler, fabrikker eller fotballklubber, og hvordan denne praksisen har en overordnet struktur (Connell 1996). Connell insisterer på at maskulinitet kan forstås som en praksis og en prosess som bidrar til å posisjonere menn i et hierarkisk motsetningsforhold til kvinner. I artikkelen «Toward a New Sociology of Masculinity» lanserte Raewyn Connell, Tim Carrigan og John Lee (1985) begrepet hegemonisk maskulinitet. De tar utgangspunkt i Antonio Gramsci sitt hegemonibegrep (2020) som viser til at den dominerende gruppen (eller klassen) i et samfunn evner å gjøre sine verdier og oppfatninger allmenngyldige, til noe som allment aksepteres, også av andre samfunnsgrupper, og slik sett formes selvforståelsen til andre grupper av den dominerende gruppens ideologi. Begrepet om hegemonisk maskulinitet viser dermed til at de maskuline verdiene er allment aksepterte verdier i samfunnet som former andre gruppers selvforståelse. Sammen med James W. Messersmith har Connell senere revidert og nyansert begrepet om hegemonisk maskulinitet (Connell og Messersmith 2005). De understreker blant annet at begrepet om hegemonisk maskulinitet ikke kun handler om en asymmetrisk kjønnsorden mellom menn og kvinner, men at kjønnshierarki må forstås langt mer komplekst og som informert av rase, seksualitet, klasse, etc. I denne artikkelen bruker vi først og fremst hegemonisk maskulinitet som et begrep for en rekke praksiser, som etablerer og fastholder et hierarki mellom kvinne- og herrefotball. Vår analyse av lokal sportsjournalistikk viser at dekingen av fotball på Sørlandet følger et mønster – opphøyd herrefotball vs triviell kvinnefotball – som reproducerer patriarkalske verdier (Dunning 1986) og kjønnset ulikhet mellom menn og kvinner (Connell 1996). Studien peker på at fotball er en viktig kulturell arena for slike reproduktive praksiser.

Metode

Vi har valgt tekster fra de to største avisene på Sørlandet. *Fædrelandsvennen* blir utgitt i Kristiansand og er en regionsavis for Sørlandet. *Agderposten* er den største avisen i tidligere Aust-Agder og holder til i Arendal. De lagene som er studert, Jerv og Amazon, holder til i Grimstad (tidligere Aust-Agder) og slik sett antok vi at *Agderposten* dekket disse klubbene tettere enn *Fædrelandsvennen*. Ved å studere lokalavisenes dekning av de lokale lagene får vi innsikt i hvordan mediedekningen av kjønn og fotball også har en regional og lokalkulturell forankring. Selv om landslag og utenlandske klubber er viktige for norske fans, er det likevel de lokale klubbene folk identifiserer seg med og føler tilhørighet til. Derfor er det viktig å få kunnskap om hvordan disse klubbene dekkes av lokalaviser. Vi vil i hovedsak se på papiravisene som er utgitt i en periode på tre år (2014-2017). Vi ønsker å se på forskjellen mellom hvordan menn og kvinner presenteres og framstilles i disse avisene.

Amazon er Sørlandets beste kvinnelag, og en av de første norske kvinnefotballklubbene som er dannet. De har spilt i Toppserien i 10 år på rad, men rykket ned til 1. divisjon (nest høyeste nivå) i 2015. Herreklubben som er valgt er fotballklubben Jerv. De spiller i 1. divisjon, det nest høyeste nivået i seriesystemet på herresiden. Jerv har aldri spilt i den øverste divisjonen for menn.¹ Lagene har felles historie, fordi de i mange år var en og samme klubb. Klubbene har derfor samme hjemmebane. Amazon trakk seg ut og stiftet egen klubb i 1999. Sportslig er de siste årene preget av en negativ kurve for Amazon, og en mer positiv kurve for Jerv. Amazon spilte kvalik både i 2013 og 2014, og fikk begge ganger fornyet toppseriekontrakt. I 2015-sesongen rykket de ned til 1. divisjon, og etter en resultatmessig svak sesong beholdt laget plassen sesongen etter. Jerv har de siste årene hatt en sportslig opptur. I løpet av to sesonger (2013-2015) rykket de opp fra 3. divisjon til 1. divisjon. Både i 2015 og 2016 spilte de kvalik om opprykk til Eliteserien, men tapte begge knepent. Det er klart at Jervs gode resultater og Amazons dårlige resultater kan forsterke den skjevheten som allerede finnes.

For å samle inn datamateriale til analysen brukte vi det digitale mediearkivet A-tekst. Der benyttet vi oss av ulike søkeord for å finne avisutklipp fra den aktuelle tidsperioden. Vi søkte på ulike kombinasjoner av lagene for å få flest mulig treff og for ikke å gå glipp av noen tekster. De kombinasjonene vi benyttet oss av var «Amazon Grimstad», «Amazon fotball», «Jerv» og «FK Jerv». I tillegg søkte vi opp de spillernavnene og trenerne som dukket opp hyppigst i våre opprinnelige søk, for å se om vi fikk flere aktuelle treff. Søkingen resulterte i en del overlapping, samtidig kan det ikke utelukkes at noen tekster likevel ikke er fanget opp under disse søkene. Da vi satt med et ferdig utvalg av artikler, begynte arbeidet med å kategorisere disse i ulike temaer. Deretter gikk vi inn i hvert tema og analyserte innholdet og språket.

Analysen tok utgangspunkt i komparasjon som heuristikk, og i sammenligningen av innholdet i dekningen av kvinne- og herrefotball oppdaget vi at det var noen tema som skilte seg ut. Vinklingene på reportasjene var ulike, innholdet i det fotballfaglige var forskjellig og språket som ble brukt for å beskrive «the beautiful game»² varierte. I tillegg ble kvinne- og herrefotball tillagt svært ulik samfunnsmessig betydning. Presentasjonen av analysen følger denne tematiske kategoriseringen.

Fotballen i lokalsamfunnet

Amazon har helt siden opprykket i 2005 slitt med dårlig økonomi. Klubben søkte i 2015 om midler til sitt fotballakademi, men fikk avslag på søknaden av Sparebanken Sør. Andre toppidrettslag som Start, Jerv og ØIF blir alle støttet av banken, alle herrelag. Tidligere banksjef

i Sparebanken Sør, Jan Hannestad, mente dette imidlertid ikke handler om kvinnekriminering, men om kommersiell interesse. I stedet for å bidra til å utvikle kvinnefotballens betydning gjennom midler til et fotballakademi for jenter og kvinner, argumenterte Hannestad for at kvinnefotballen som produkt måtte utvikles før støtte kan bevilges (Hannestad 2015). Samtidig fortsatte banken å sponse regionens herrelag, og dette foregikk bare få år etter at Hannestads forgjenger som banksjef, Morten Kraft, hadde måttet gå av etter at banken hadde tapt flere titalls millioner på «investeringer» i Start (Huse 2010).

Jerv og banen Levermyr har derimot en spesiell status i lokalmiljøet, det er der folk i byen samles, der identiteten og tilhørigheten til laget skapes. Laget og lagets prestasjoner blir forhøyet til noe spesielt. Det har en rolle utover det å spille fotball. Dette kom f.eks. til uttrykk da Grimstads politikere utsatte et kommunestyremøte fordi Brann kom på besøk til Levermyr samme dag (Andreassen 2015). I 2015 tapte Jerv kvalifiseringen til Eliteserien. Ordfører Kjetil Glimsdal var likevel utrolig stolt over Jervlagets gode prestasjon. Han mente at nå kunne byen i tillegg til å kalle seg en universitetsby og sykkelby, også kalle seg for en fotballby (Thorsen 2015b). At herrefotballen anses som viktigere enn kvinnefotballen i regionen, blir tydelig når vi ser på hvor skjev dekningen av lagene er. Tabellen viser antall artikler skrevet om Amazon og Jerv i *Fædrelandsvennen* og *Agderposten*.

Fædrelandsvennen	Amazon	Jerv
2016	20	268
2015	12	288
2014	70	251

Agderposten	Amazon	Jerv
2016	75	689
2015	94	717
2014	122	539

Ikke uventet skriver *Agderposten* mer om begge klubbene enn det *Fædrelandsvennen* gjør. Av totalt 909 saker i *Fædrelandsvennen* handler 89 prosent om Jerv og 11 prosent om Amazon. I *Agderposten* er av totalt 2236 saker, 87 prosent om Jerv og 13 prosent om Amazon. Legger vi sammen *Fædrelandsvennen* og *Agderposten* er 87,5 prosent av sakene om Jerv og 12,5 prosent om Amazon, av totalt 3145 saker. Tallene er kun basert på saker som er skrevet om henholdsvis Amazon og Jerv, og viser bare forholdet mellom disse to klubbene.³ Det er åpenbart at kvinnefotballen blir lite prioritert i de to største avisene på Sørlandet. Det er også slik at de fleste sakene er skrevet av menn (se Leonsen 2018).

Kvinnefotballen vinkles negativ, herrefotballen positivt

I en artikkelserie om jentefotballen i Sør satt *Fædrelandsvennen* fokus på fotballsatsningen for kvinner på Agder. Riktignok var hensikten kanskje å få fram et problem, men resultat av artikkelserien var at kvinnefotballen fikk mer negativ oppmerksomhet. Her kom det fram at Agder Fotballkrets er den dårligste kretsen i landet på kvinnefotball (Karlsen 2016a). En annen artikkel i denne serien hadde overskriften «Toppsatsning: Konkurs i Donn, nedrykk i Amazon» (Karlsen 2016b), og tildeles to sider i sporten. Amazon beskrives her som en klubb som alltid har slitt økonomisk. Med unntak av et par eksempler der fokuset var at det drives bra på bestemte ungdomslag, var det jevnt over et negativt fokus på kvinnefotballen i Agder i denne artikkelserien. Det er dessuten manglende kunnskap om Amazon og deres spillere. Evnen og/eller viljen til å finne ut om faktaopplysninger om Amazon faktisk stemmer, virker liten. Manglende kunnskap førte til direkte feil. Etter en seriekamp mellom Amazon og Klepp, som endte uavgjort (1-1), skrev *Fædrelandsvennen* følgende etter kampen: «Gry Tofte

Ims scoret aust-egdenes utligningsmål et kvarter ut i 2. omgang» (Stenersen 2014). Gry Tofte Ims var Klepp-spiller. Det var Klepp sitt mål hun scoret. Det var sørlendingen Silje Blakstad som stod for Amazon-scoringen. En annen overskrift etter en seriekamp mot Avaldsnes lød: «Slo Amazon Grimstad etter turbulent uke» (NTB 2015). Her refereres det til den avgåtte avaldsnestreneren Tom Nordlie. Her kunne en forventet at når det skrives om «laget», så burde det handle om regionens eget lag. Denne saken handlet i sin helhet om Avaldsnes og den tidligere treneren. Amazon, laget fra regionavisens egen region, blir ikke videre omtalt i denne notisen.

Sesongen 2014 spilte Amazon for andre året på rad kvalik mot Sarpsborg 08 om den siste plassen i Toppserien. Laget fra Grimstad vant den første av to kamper 2-1. *Fædrelandsvennens* vinkling er «Vi trenger et lag i førstedivisjon» (Høimoen 2014). Artikkelen handler om at det er et for stort sprik mellom Amazon og de nest beste lagene på Sørlandet. Regionen hadde trengt et lag på nest høyeste nivå, slik at avstanden til lagene bak kan tettes. Den eneste setningen som indikerer at det har blitt spilt en kvalikkamp er denne: «Etter å ha sikret 2-1 seier på overtid i første kvalifiseringskamp mot Sarpsborg 08, har Holmgren tro på at de skal klare jobben på bortebane, og dermed holde plassen i Toppserien» (Høimoen 2014). Artikkelens fokus er ikke på selve kampen, ingen mål blir referert til. I en kamp om å unngå nedrykk publiserte *Fædrelandsvennen* en artikkel som viste avisens manglende interesse for det lokale kvinnelaget. Enda mer oppsiktsvekkende var avisens dekning av Amazons siste kamp i 2016-sesongen mot Fortuna Ålesund. Amazon vant kampen 3-1, og fikk beholde plassen i 1. divisjon påfølgende sesong. *Fædrelandsvennens* overskrift etter kampen var følgende: «Fortuna rykket ned: – En enorm skuffelse» (Skuseth 2016). Og videre:

I begge omganger dominerte Ålesundsjentene, men nærmere enn fire-fem skudd i stengene kom aldri blåtrøyene. Sørlendingene var dødelig effektive, og fikk samtidig hjelp av håpløst forsvarsspill av Fortuna på de to første målene. Det første målet var et langskudd fra 40 meter som gikk over keeper, det andre kom etter en midtstopperblunder av dimensjoner. (...) Etter 0-2 ved pause økte Amazon tidlig i 2. omgang til 3-0 på et flott skudd i vinkelen, og la seg deretter bakpå og bare druste ballen vekk. Det holdt lenge mot et utrolig ineffektivt Fortuna-lag, som fikk sin redusering i kampens sluttminutt. (...) Publikum hadde møtt opp i et bra antall for å heie Fortuna fram til ny kontrakt, men det hjalp altså ikke. Nå bærer det ned i 2. divisjon, for første gang i klubbens historie (Skuseth 2016).

Her hadde avisen en anledning til å publisere en positiv sak om Amazon og kvinnefotball på Sørlandet. *Fædrelandsvennen* velger derimot å publisere en artikkel fra motstanderlagets lokalavis, *Sunnmørspostens* artikkel om kampen, ordrett. Artikkelen skrives med utgangspunkt i Fortuna Ålesund og deres skuffelse og nederlag etter nedrykket.

Kontrasten er stor til den positive dekningen av herrefotballen. Kamppreferatene er utfyllende og kunnskapsrike. Mål og målsjanser blir detaljert beskrevet. I *Agderposten* blir det for eksempel beskrevet hvordan Joachim Edvardsen i Jerv ble matchvinner:

Han slo den innoverskrudde corneren som Ranheim-keeper Even Barli slo i eget nett. Edvardsen erstattet Ohi Omoijuanfo og leverte også en god søknad om flere sjanser utover i sesongen (Lorentsen 2015d).

Vi kan også se hvordan *Agderposten* fokuserer på Jervs gode lagmoral etter at Jerv spilte 2-2 hjemme mot Follo, og med det sikret seg mulighet til å spille om opprykk til Eliteserien. Jerv utlignet på overtid og laget evne til aldri å gi opp trekkes fram som en avgjørende egen-

skap. Videre følger noen utdrag fra *Agderpostens* dekning av den historiske kampen. «Etter 2-2 i det ultimate fotballdramaet mot Follo søndag er Jerv klare for den første av maksimalt fire kamper i opprykkskvalifiseringen» (Nupen 2015d). Avisen formidler fotballdramaet som utspilte seg på Levermyr blant elleville tilskuere denne dagen. Det er kaptein og veteran Glenn Andersen som tildeles hovedrollen i det avisen beskriver som tidenes thriller.

Noen minutter tidligere var han hovedrolleinnhaveren i tidenes thriller blant 1.750 elleville tilskuere på Levermyr. (...) Overtiden på fem minutter var løpt ut. Så fikk Ohi Omoijuanfo sendt avgårde et innlegg fra venstresiden. Ballen strøk forbi innbytter Jakob Toft før den traff brystet til kaptein Andersen – og gikk videre inn i nettmaskene. 5.26 minutter på overtid sørget veteranen for å sende Jerv til en historisk kvalik og Follo ned i 2. divisjon (Nupen 2015d).

Dramaturgien rundt formidlingen av Jerv sin kamp for å sikre seg mulighet til opprykkskvalifisering står i stor kontrast til formidlingen rundt Amazon sin kamp om å unngå nedrykk året etter. Forutsetningene for å formidle et fotballdrama er imidlertid like i den forstand at begge disse kampene var av stor betydning. Resultatene hadde en direkte innvirkning på lagenes plassering i divisjonssystemet påfølgende sesong.

Flate beskrivelser vs rekonstruerte drama

Journalistene i *Agderposten* og *Fædrelandsvennen* som dekker kvinnefotball, prøver ikke å beskrive spillet. Det kan nok innvendes at adjektivrike beskrivelser ofte blir klisjefylte, men fraværet av forsøk på å gi dekkende skildringer av det som faktisk skjer på banen når kvinnene spiller, er bemerkelsesverdig når vi sammenligner med dekningen av herrefotballen.

Det er en mangel på detaljer og drama i referatene fra amazonkamper. Det er heller ingen forsøk på å språkliggjøre ferdighetene til de kvinnelige fotballspillerne. Et eksempel fra *Agderpostens* beskrivelse av en hjemmekamp på Levermyr mot Kolbotn.

Amazon kom tidlig på hæla mot Kolbotn, som anført av Solveig Gulbrandsen sto for det meste av underholdning før pause. Ledelsen til pause, signert Camilla Ose, var fortjent. (...) Silje Blakstad tente det berømte håpet med redusering til 1-2, men det ble med håpet (Lorentsen 2015f).

Alle målscorere blir nevnt. Om målene kom etter «en innoverskrudd corner» eller «et glitrende kombinasjonsspill», får vi ikke vite. Det er et stort fravær av formidling av tekniske og taktiske detaljer ved spillet. Avisenes referater om Jervs kamper er derimot fulle av detaljer, adjektiver og forsøk på å finne ord som kan fange det vakre, det taktiske og det spennende. Språket er viktig. Dekning av herrefotballen er preget av et forsøk på språklig estetikk (om den estetiske tilskueren, se Skarpenes 1998). Journalistene prøver å skrive med et stort repertoar av fotballuttrykk og språklige termer. Det er ofte de «vakre dribblingene», det «enorme rykket» eller den «elegante chippen» som formidles. Et eksempel fra *Agderposten* er da Jerv vant 4-1 over Levanger på bortebane. Slik beskrives tre av målene Jerv scoret i denne kampen.

Grimstad-laget tok ledelsen etter 20 minutter i en sjansefattig førsteomgang da Christopher MacConnacher slo et langt innlegg mot Alexander Lind. Med en Levanger-keeper på halvdistanse headet toppscoreren ballen i en lekker bue over den utrusende målvakten, og scoret dermed sitt niende mål for sesongen (...) Deretter satt Ohi ballen i mål etter en glitrende enkeltmannsprestasjon. Spissen dro av hele venstresiden til Levanger før han chippet ballen over keeper (...) Etter 86 minutter trikket innbytter Joachim Edvardsen seg forbi Levangers forsvar på praktfullt vis (Knutsen 2015a).

Etter 1-0 seier borte mot Strømmen blir målet beskrevet på følgende måte i *Agderposten*:

Robstad og Hagen vartet opp med glitrende kombinasjonsspill på venstrekanten. Sistnevnte fikket «Oji» gjennom på elegant vis hvorpå spissen dro av en forsvarer og «curlet» ballen i lengste hjørne. En real drømmescoring (Albretsen 2015c).

Selvsagt kan den idrettsfaglige kvaliteten diskuteres, men det mest iøynefallende er at journalistene rekonstruerer et drama der spillet, nerven, aktivitetene og ferdighetene skal fanges med bruk av adjektiver og fotballsjargong. Herrefotballen løftes opp av den språklige dramatiseringen, mens kvinnefotballen underkjennes gjennom flate og anemiske referat.

Triviell rapportering vs fotballfaglig seriøsitet

Utfyllende referat og beskrivelser av mål og sjanser er omtrent fraværende når *Fædrelandsvennen* og *Agderposten* skriver om Amazon. Det står riktignok målscorene og i hvilke spilleminnutt målene ble scoret, men noen ytterligere beskrivelse av målene eller andre viktige situasjoner i kampen er sjelden å finne. På en fotballbane kan spisskompetanse være at spilleren er en god avslutter, innehar en presis pasningsfot, god luftstyrke, er teknisk dyktig osv. Det er uvanlig at amazonspillere blir beskrevet med slike egenskaper, men vi fant et par unntak. I *Agderposten* ble Silje Blakstad ved to anledninger beskrevet som *den hurtige kantspilleren* (Lorentsen 2015c) og *den tøffe vingen* (Lorentsen 2014), og Amazon-keepere ble ved to anledninger karakterisert som *fantastisk i mål* (Albretsen 2015b; Thorsen 2016) og *nær heltinne* i hjemmedebuten (Lorentsen 2015b), men bare unntaksvis brukes adjektiver og adverb for å rangere de kvinnelige spillerne og deres prestasjoner. I 3-1-tapet for Arna-Bjørnar hjemme på Levermyr scoret Amazons Kristine Meland det hun selv karakteriserte som et av sine fineste mål. Målet blir kalt et drømmemål i *Agderposten*, men det blir beskrevet på følgende måte. «Kristine Meland klinket til fra 20 meter og utlignet 25 minutter ut i kampen som endte med 1-3-tap for Grimstad-laget på Levermyr fredag» (Nupen 2015b). Hvordan kom målet? Var det etter en glitrende enkeltmannsprestasjon eller et glitrende kombinasjonsspill? Hvem hadde den målgivende pasningen? Det var ingen forsøk på å diskutere Melands prestasjon som en realisering av hennes spisskompetanse, og det var heller ingen forsøk på å se målet som en konsekvens av Amazons strukturelle eller relasjonelle ferdigheter. Selv drømmemål trivialiseres. Det var ingen artikler i hverken *Agderposten* eller *Fædrelandsvennen* som spekulerte i laguttak, strategier eller lignende.

Kontrasten er stor til dekingen av Jerv-kampene. I tillegg til detaljerte kampreferater blir både ferdigheter og prestasjoner nøye rapportert. Laguttak blir spekulert i, spillsystemer blir kommentert. Både individuelle og kollektive prestasjoner blir satt fokus på. Et eksempel fra *Fædrelandsvennen* viser hvordan to midtbanespillere blir analysert og presentert, samt omtalt som en solid midtbaneduo. De to har en viktig rolle i trener Steinar Pedersens spillsystem, der de innehar de to dype rollene på midtbanen.

Jan Jenssen sammen med Mohammed Fuseini utgjør Grimstadklubbens solide midtbaneduo i Steinar Pedersens 4-2-3-1. (...) I flere kamper har det vært tydelig at det er Jan Jenssen som skal komme på de dype, offensive løpene, mens Fuseini skal ligge igjen som et anker, ikke ulik rollen mange vil huske Anthony Annan fra i Start (Stenersen 2015).

Jervspillerne blir tilskrevet spisskompetanse. I *Agderposten* blir Jan Jenssen og Fuseini Mohammed beskrevet som *midtbanemotorer*, en betegnelse som sier noe om den fysiske kapasiteten til spillerne (Lorentsen 2015e; 2015i). Sistnevnte betegnes også som en *hardtspillende og tøff* midtbanespiller (Lorentsen 2015h). Glenn Andersen fremheves som kaptein med stor K, den *rutinerte* midtstopperen og en *positiv lederskikkelse* (Albretsen 2015a; Knutsen 2015b; Nupen 2015a). Andreas Hagen beskrives som en *anvendelig* og *allsidig* spiller som med sine ferdigheter kan skape ubalanse hos motstanderen. Han beskrives i tillegg som en *viktig brikke* i Jerv-laget (Lorentsen 2015a). Jakob Toft har *luftstyrken* som ett av sine sterkeste våpen, og er en angriper med *målteft* (Nupen 2015d). Dette er bare noen få eksempler på hvordan de mannlige spillerne blir tilskrevet en form for spisskompetanse. Ferdighetene knyttes av og til også til maskuline verdier – tøff, hardtspillende – og både *Agderposten* og *Fædrelandsvennen* er således opptatt av fotballens maskuline ferdighetskrav. Jervspillerne blir beskrevet som aggressive, slåss på banen, gå inn i tøffe taklinger, eie luftrommet og dominere motstanderen for å vinne kamper (Lorentsen 2015g; Nupen 2015c; Sundvor 2015). Jervs høyreback, Dejan Corovic, framstilles som en som hadde kriget seg til fast plass på laget (Thorsen 2015a).

Flere ganger blir spillere etter kampene omtalt som *kampens store spiller* (Lorentsen 2015e). Den interne spillerrangeringen bidrar til å skape et inntrykk av spillerne som individualister og konkurrenter, samtidig som de er lagkamerater. Et eksempel fra *Agderposten* er da Jerv spilte 1-1 mot Åsane, og tapte to poeng på overtid etter en keepertabbe: «Banens desidert beste og Grimstads keeperyngling, Øyvind Knutsen, la seg paddeflat etter kampslutt til tross for nok en meget god kamp i Jerv-buret» (Lorentsen 2015e). I samme artikkel står det også at Jervs *sisteskanse* vartet opp med *feberredninger* av ypperste klasse i den samme kampen. Jervs målvakt Øyvind Knutsen har spilt en fantastisk kamp og karakteriseres som banens desidert beste spiller. Som det fremgår av disse eksemplene kan den individuelle spiller fremstå som brilliant til tross for tabbe og tap av poeng. Spilleren kan heve seg over den kollektive prestasjonen og uttrykke en eksepsjonell maskulinitet, som både lagspiller og individualist. Vi finner ikke slike konstruksjoner av prestasjonene i kvinnefotball.

Herrefotballen gjøres viktig gjennom diskusjoner av faglige aspekter ved fotballen. Kunnskap om formasjoner, system, spilleres kompetanse og spillernes komplementære ferdigheter gir fotballen en faglig seriøsitet. Fagligheten klistres til det mannlige kjønn. I dekingen av Amazon er det ikke vanlig med taktiske analyser hverken i forkant eller etterkant av kamper. Hverken fotballfaglige individuelle ferdigheter eller kollektive taktiske valg, spillersystem, presshøyde eller lignende blir diskutert. Beskrivelsene er flate, uentusiastiske og kunnskapstomme.

Avsluttende diskusjon

Profanering av kvinnefotball og sakralisering av herrefotball

I den regionale dekingen av kvinne- og herrefotball på Sørlandet fant vi et kjønn mønster. Herrefotballen ble i artiklene vinklet positivt, spillet ble rekonstruert som et spennende drama, taktikk og formasjoner ble behandlet med fotballfaglig seriøsitet, og herrefotballen ble vurdert som en samfunnsviktig institusjon. Artikler om kvinnelaget Amazon ble negativt vinklet, spillet flatt beskrevet og det var et fravær av diskusjon om fotballfaglige emner. Kvinnefotballens betydning i lokalsamfunnet ble også i svært liten grad framhevet og diskutert. Denne dekingen opphøyer herrefotballen og trivialisere kvinnefotballen, og med Durkheim foreslår vi å kalle dette for sakraliseringen av herrefotballen og profaneringen av kvinnefotballen. Hos Durkheim er det også slik at det sakrale og det profane ikke er gitt en gang for alle, men gis mening gjennom kollektive ritualer og klassifiseringer. Og de lokale avisenes rituelle praksis viser nettopp hvordan herrefotballen kontinuerlig produseres og reproduseres som «the beautiful game», mens de samme avisene kontinuerlig produserer og reproduserer kvinnefotballen som «the not so beautiful game». Fotballjournalistikken på Sørlandet er en aktivitet der primært menn rituell skriver om andre menn. I praksis er ikke avisene særlig interessert i å dekke kvinnefotball, og i hvert fall ikke med kunnskap og språklig entusiasme. Avisene deltar i en prosess der samme aktivitet (fotball) følger et fastlagt og kjønn klassifikasjonsmønster, det mannlige sakraliseres og det kvinnelige profaneres.

Videre kan vi knytte Durkheims skille mellom det sakrale og det profane til Dunning's tese (1986) om at i det moderne samfunnet utgjør sport en privilegert arena for reproduksjon og feiring av maskuline verdier. Det kultursosiologiske perspektivet som vi har trukket på her (Alexander 1990), har avdekket hvilke synspunkter og verdier som blir formidlet i sportsjournalistikk i to regionsaviser på Sørlandet. Det lokale kollektivet av mannlige sportsjournalisters arbeid som vi har undersøkt i denne artikkelen, kan sies å bidra til å legitimere en reproduktiv praksis som bevarer og reproduserer tradisjonelle maskuline verdier gjennom artiklens «ekstatiske» beskrivelser av menns fotballfaglige prestasjoner, både individuelt og kollektivt.

Analysen viser at konservering av maskuline verdier i sport skjer gjennom en kollektiv rituell sakralisering av herrefotball i sportsjournalistikken aktiviteter. Selv om det også i våre data var tydelig språkbruk som spilte på maskuline verdier, (tøff, aggressive, eie luftrommet, dominere, krige) var slike uttrykk bare en del av dekingen av herrefotballen. Sakraliseringen av herrefotballen var knyttet til et bredt spekter av positive og opphøyde verdier og oppfatninger, der estetikk, drama, taktikk, faglig analyse og samfunnsmessig betydning inngikk. Det hverdagslige, trivielle, flate og samfunnsmessige uviktige ble forbundet med kvinnefotballen. Få beskrivende adjektiver og adverb ble brukt om spillerne og deres ferdigheter. Hverken før eller etter kamper blir taktikk og system diskutert. Flere av artiklene er negativt vinklet, og i mange tilfeller er det tydelig at journalistene mangler kunnskap og/eller interesse for å dekke kvinnefotballen.

Det var altså en bredde i måten den lokale sportsjournalistikken og dens mediale uttrykk (re)produserte – eller allmenngjorde – et sett av verdier om «den opphøyde herrefotball» og «den trivielle kvinnefotball». Avisenes deking av fotball kan derfor sies å alliere seg aktivt med et hegemonisk maskulinitetsideal (Connell 1996) gjennom sine kjønnede fortellinger om fotball. Tolket på denne måten er det altså ikke bare et binært mønster som blir reprodusert i journalistikken, men en hierarkisk kjønn orden.

Takk til to anonyme fagfeller og redaktørene for mange nyttige kommentarer.

Noter

- 1 Slik vi vurderer det har Start en så stor posisjon på Sørlandet, særlig i Kristiansandsområdet, at det nesten blir umulig å sammenligne Amazon med denne klubben. Vi har derfor valgt å sammenligne med Jerv.
- 2 «The beautiful game» er en vanlig betegnelse på fotball. Opprinnelsen til uttrykket er diskutert, men ble populært etter Pelés selvbiografiske bok *My Life and the Beautiful Game* (se Pelé 1977).
- 3 Dersom undersøkelsen i tillegg hadde inkludert Start, ville tallene vært betydelig skjevere enn det denne studien viser.

Litteratur

- Albretsen, Jan Erik 2015a, 9. februar. «Fremgang for Jerv tross tredje tap», *Agderposten*.
- Albretsen, Jan Erik 2015b, 27. juli. «Holdt ut i 69 minutter før Klepp fikk nettkjenning», *Agderposten*.
- Albretsen, Jan Erik 2015c, 21. september. «Kvaliklassen er i sikte», *Agderposten*.
- Alexander, Jeffrey 1990. «The Sacred and Profane Information Machine: Discourse about the Computer as Ideology», *Archives De Sciences Sociales Des Religions*, 35(69): 161–171.
- Andreassen, Jon 2015, 14. april. «Jerv-kamp viktigere enn kommunestyret», *Agderposten*.
- Balsvik, Martin Madslie 2019. *Kommersialisering og likestilling i norsk toppfotball: En kvalitativ studie av hvordan kommersialiseringsprosesser kan bidra til økt likestilling i norsk toppfotball*. Mastergradsavhandling, Seksjon for kultur og samfunn, Norges idrettshøyskole, Oslo.
- Bergstrøm, Ida Irene 2014, 25. april. «Hvorfor er ikke kvinnefotball ordentlig fotball?», Kilden kjønnsforskning. <http://forskning.no/kjonn-og-samfunn-likestilling-sosiologi-sport/2014/04/hvorfor-er-ikke-kvinnefotball-ordentlig> (Lastet ned 19. oktober 2016)
- Bjertnes, Hanne Merete 2005. *Medieomtaler av mannlige og kvinnelige fotballspillere – En kvalitativ innholdsanalyse av Dagbladets tekster fra fotball VM i et kjønnsperspektiv*. Mastergradsavhandling: Norges Idrettshøyskole, Oslo.
- Carrigan, Tim, Raewyn Connell og John Lee 1985. «Toward a new sociology of masculinity», *Theory and Society* 14(5): 551-604. <https://doi.org/10.1007/BF00160017>
- Connell, Raewyn 1996. *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.
- Connell, Raewyn og James W. Messerschmidt 2005. «Hegemonic masculinity: Rethinking the concept», *Gender & Society* 19(6): 829-859. <https://doi.org/10.1177/0891243205278639>
- Dahlén, Peter 2008. *Sport och medier – En introduktion*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Dunning, Eric 1986. «Sport as a Male Preserve: Notes on the Social Sources of Masculine Identity and its Transformations», *Theory, Culture & Society* 3(1): 79-90. <https://doi.org/10.1177/0263276486003001007>
- Durkheim, Émile 2016. *The Elementary Forms of Religious Life*. Utdrag. I; Appelrouth, Scott and Laura Desfor Edles. *Classical and Contemporary Sociological Theory. Text and Readings*. Los Angeles: SAGE.
- Ertzaas, Mari 2012. *Sportsdekning i media – av menn, om menn og for menn? – En kvantitativ og kvalitativ studie av sportsredaksjonene sine prioriteringer av sportsdekningen med hensyn til kjønn*. Mastergradsavhandling, NTNU, Trondheim.
- Fasting, Kari 2003. «Small Country – Big Results. Womens Football in Norway», *Soccer & Society* 4(2-3): 149-161. <https://doi.org/10.1080/14660970512331390885>
- Fasting, Kari, Gertrud Pfister, og Sheila Scraton 2004. «Kampen mot kjønnsstereotypene: En komparativ studie av kvinnelige fotballspilleres oppfattelse av maskulinitet og feminitet», *Dansk sosiologi* 15(2): 41-53. <https://doi.org/10.22439/dansoc.v15i2.237>
- Goksøyr, Matti og Hans Hognestad 1999. «No longer worlds apart? British influences and Norwegian

- football». I: Gary Armstrong og Richard Giulianotti (red.): *Football cultures and identities*. New York, NY: Palgrave.
- Goksøy, Matti 2014. *Hva er fotball*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gramsci, Antonio 2020. *Politisk teori. Utdrag fra fengselsopptegnelsene*. Oslo: Cappelen Damm.
- Guttormsen, Monika 1995. *Idrett, medier og kjønnsforskjeller – En undersøkelse av språklige uttrykksmiddel og innholdsmomenter i den omtale mannlige og kvinnelige idrettsutøvere får i dagspressen*. Hovedfagsoppgave, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Hannestad, Jan 2015, 12. oktober. «Det er lett å kreve andres penger», *Agderposten*.
- Hanssen, Peter Remen 2013. «Kæm e kongen?» *Idrettsforum.org*. <https://idrottsforum.org/wp-content/uploads/2013/05/hanssen130529.pdf> (Lastet ned 27. mars 2017)
- Helland, Knut 2003. *Sport, medier og journalistikk: Med fotballandslaget til EM*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hjelseth, Arve, Jorid Hovden 2014. «Negotiating the status of women's football in Norway. An analysis of online supporter discourses», *European Journal for Sport and Society* 11(3): 253-277. <https://doi.org/10.1080/16138171.2014.11687944>
- Hovden, Jorid og Gerd von der Lippe 2019. «The gendering of media sport in the Nordic countries», *Sport in Society* 22 (4): 625-638. <https://doi.org/10.1080/17430437.2017.1389046>
- Huse, Gøril 2010. «Tapte millioner». Klar tale. <https://www.klartale.no/sport/tapte-millioner-1.343514> (Lastet ned 12. november 2020)
- Høimoen, Asgeir 2014, 10. november. «Vi trenger et lag i førstedivisjon», *Fædrelandsvennen*.
- Karlsen, Håvard 2016a, 7. juni. «Ingen kretser er dårligere på jentefotball enn Agder», *Fædrelandsvennen*.
- Karlsen, Håvard 2016b, 10. juni. «Toppfotballsatsning: Konkurs i Donn, nedrykk i Amazon», *Fædrelandsvennen*.
- Knutsen, Elias 2015a, 10. august. «Vil ikke snakke om Jerv-opprykk», *Agderposten*.
- Knutsen, Elias 2015b, 31. august. «Jerv slapp med skrekken», *Agderposten*.
- Kuper, Simon og Stefan Szymanski 2009. *Soccernomics*. London: Nation Books.
- Laqueur, Thomas 1990. *Making Sex: Body and Gender From the Greeks to Freud*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Larsen, Håkon 2013. *Den nye kultursosiologien*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Leonsen, Maria Øverli 2018. *I beste fall en god nummer to: Om kjønnsforskjeller i fotballen på Sørlandet*. Mastergradsavhandling, Universitetet i Agder, Kristiansand.
- Lie, Stine Løvmo 2017. «Enorme kjønnsforskjeller i idretten», *NRK*. <https://www.nrk.no/sport/enorme-kjonnforskjeller-i-toppidretten-norskemenn-tjente-100-millioner-mer-enn-norske-kvinner-1.13806390> (Lastet ned 27. august 2018)
- Lippe, Gerd von der 2010. *Et kritisk blick på sportsjournalistikk: medier og idrett i en globalisert verden*. Kristiansand: IJ-forlag.
- Liston, Katie 2006. «Sport and Gender Relations», *Sport in Society*. 9(4): 616-633. <https://doi.org/10.1080/17430430600768868>
- Lorentsen, Vidar 2014, 26. mai. «Slutt på hjemmetørken», *Agderposten*.
- Lorentsen, Vidar 2015a, 3. januar. «En viktig brikke i årets Jerv-lag», *Agderposten*.
- Lorentsen, Vidar 2015b, 16. april. «Nær heltinne i hjemmedebut», *Agderposten*.
- Lorentsen, Vidar 2015c, 27. april. «Lover flere scoringer», *Agderposten*.
- Lorentsen, Vidar 2015d, 26. mai. «Jervs luksusproblem», *Agderposten*.
- Lorentsen, Vidar 2015e, 22. juni. «Tok på seg skyld etter poengtap», *Agderposten*.
- Lorentsen, Vidar 2015f, 20. august. «Tror 20 poeng holder for å unngå nedrykk», *Agderposten*.
- Lorentsen, Vidar 2015g, 14. september. «Her blir han Jervs nye helt», *Agderposten*.
- Lorentsen, Vidar 2015h, 15. september. «Blir borte et halvt år», *Agderposten*.

- Lorentsen, Vidar 2015i, 26. oktober. «Nå kan de avgjøre på Levrmyr», *Agderposten*.
- Markula, Pirkko, Toni Bruce og Jorid Hovden 2010. «Key themes in the research on media coverage of women's sport», *Sportswomen at the Olympics* Brill Sense: 1-18. https://doi.org/10.1163/9789460911071_002
- Moi, Toril 1998. *Hva er en kvinne?: kjønn og kropp i feministisk teori*. Oslo: Gyldendal.
- NTB 2015, 12. oktober. «Slo Amazon Grimstad etter turbulent uke», *Fædrelandsvennen*.
- Nupen, Alexander 2015a, 7. april. «Klar for flere Jerv-sjokk i år», *Agderposten*.
- Nupen, Alexander 2015b, 2. mai. «Rotet bort poeng», *Agderposten*.
- Nupen, Alexander 2015c, 2. mai. «Merker kjøret i «monsteruka», *Agderposten*.
- Nupen, Alexander 2015d, 22. august. «Han er ny Jerv-joker», *Agderposten*.
- Nupen, Alexander 2015e, 2. november. «– Slår ut alle lag med slik moral», *Agderposten*.
- Pelé og Robert L. Fish 1977. *Pelé: My life and the beautiful game*. New English Library.
- Persson, Marlene, Kari Stefansen og Åse Strandbu 2020. «Fotball som kjønnet mulighetsrom», *Tidsskrift for kjønnsforskning* 44(3): 231-245. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2020-03-05>
- Skarpenes, Ove 1998. «Den sanne, den skjønne og den gode scoringen», *Samtiden* 2/3, s. 12-22.
- Skogvang, Bente Ovedie. 2006. *Toppfotball: Et felt i forandring*. Doktoravhandling, Norges idrettshøgskole, Oslo.
- Skogvang, Bente Ovedie 2014. «'Herrefotballnormen' gir ulik status for kvinner og menn som spiller fotball på elitenivå». I: Gerd von der Lippe og Hans Høgnestad (red.): *Kjønnsmakt i idrett og friluftsliv*. Oslo: Novus.
- Skuseth, Helge 2016, 6. november. «Fortuna rykket ned: – En enorm skuffelse», *Fædrelandsvennen*. <http://www.fvn.no/100Sport/fotball/Fortuna-rykket-ned--En-enorm-skuffelse-135792b.html> (Lastet ned 23. november 2016)
- Stenersen, Steffen 2014, 1. september. «Uavgjort for Amazon på bortebane», *Fædrelandsvennen*.
- Stenersen, Steffen 2015, 9. mai. «Trappet ned som 19-åring – ble nøkkelspiller i Jerv», *Fædrelandsvennen*.
- Sundvor, Ron Henning 2015, 14. februar. «Trygg på at Lind kan matche Pepa», *Agderposten*.
- Thorsen, Thomas Skjeggedal 2015a, 24. oktober. «Kriget seg til fast plass», *Agderposten*.
- Thorsen, Thomas Skjeggedal 2015b, 27. november. «– Vondt å forlate Jerv og Grimstad», *Agderposten*.
- Thorsen, Thomas Skjeggedal 2016, 28. august. «Så nær var Amazon en ny hjemmetriumf», *Agderposten*.
- Tjora, Aksel 2018. *Hva er fellesskap?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Zoonen, Liesbet van 1996. *Feminist media studies*. London: Sage Publications.